

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

THE INNOVATION ECONOMY

Electronic Scientific and Practical Journal

2025 / 4

@QMI_Instituti

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225 - uy

www.kstu.uz
www.ojs.qmii.uz

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

3-jild
4-son
sentabr, 2025

September 2025
Volume 3
Number 4

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

THE INNOVATION ECONOMY
Electronic Scientific and Practical
Journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.qmii.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi o'rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qarshi davlat texnika universiteti

Mas'ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Qarshi davlat texnika universiteti

Texnik muharrir:

F.F.Haqqulov, PhD

Qarshi davlat texnika universiteti

**Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda
jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.**

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko'chasi 225-uy

Tel.: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@qmii.uz

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Овчиников Виктор Николаевич – i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Солодовников Сергей Юревич – i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Сидиров Виктор Александрович - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Шевченко Игорь Викторович - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullayevich - i.f.d., professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Samandarzoda Iskandar Hakim - i.f.d., i.f.d., professor (SH.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Гибадуллин Артур Артурович Национальный исследовательский университет Московский энергетический институт

Войнаш Сергей Александрович Казанский приволжский (федеральный) университет

Пуляева Валентина Николаевна Финансовый университет при Правительстве РФ

Морковкин Дмитрий Евгеньевич Финансовый университет при Правительстве РФ

Садриддинов Манучехр Исмолиддинович Международный университет туризма и предпринимательства Таджикистана, Душанбе

Перская Виктория Вадимовна директор Института исследований международных экономических отношений, Финансовый университет при Правительстве РФ

Молчанов Игорь Николаевич Профессор экономического факультета. Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова

Басова Мария Михайловна Заместитель декана факультета налогов, аудита и бизнес-анализа Финансовый университет при Правительстве РФ

Чупин Александр Леонидович Заместитель декана экономического факультета Российский университет дружбы народов имени П.Лумумбы

Незаймакин Валерий Николаевич Профессор кафедры финансов и кредита Российский государственный гуманитарный университет

Никонорова Алла Владимировна Доцент кафедры экономической теории Финансовый университет при Правительстве РФ

Дмитриева Ольга Александровна Доцент кафедры налогов и налогового администрирования факультета налогов, аудита и бизнес-анализа Финансовый университет при Правительстве РФ

Швец Юрий Юрьевич Лаборатория управления инновациями, Институт проблем управления Российской академии наук

Колосова Елена Валерьевна Лаборатория управления инновациями, Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Bozorov Orifjon Shodiyevich – t.f.n., dotsent

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Vaxabov Abduraxim Vasikovich – i.f.d., professor

Hakimov Obidjon Arzikulovich – i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich- i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna- i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna-i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg'unovich -i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazliddin Baxadirovich- i.f.n., dotsent

Xo'jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi,iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko'rsatish va turizm sohasi

September 2025

Volume 3

Number 4

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ojs.qmii.uz

Mintaqada raqamli iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish istiqbollari

Amirkulov Olimjon Adham o'g'li

Перспективы устойчивого развития цифровой экономики в регионе

Амиркулов Олимжон Адхам угли

Prospects for sustainable development of the digital economy in the region

Amirkulov Olimjon Adham ugli

Received: August 13, 2025 Revised: August 16, 2025 ■ Accepted: August 18, 2025 ■ Published Online: September 1, 2025

- **Annotatsiya.** Maqolada mintaqada raqamli iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish masalalari yoritilgan. Xususan, raqamli texnologiyalarni joriy etishning hududiy iqtisodiyotga ta'siri, elektron hukumat, elektron savdo va raqamli moliya tizimining ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli infratuzilma, kadrlar salohiyati va investitsiya muhitining yaxshilanishi istiqbollari ilmiy jihatdan asoslangan. Tadqiqotda statistik va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanilgan bo'lib, mintaqaviy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda raqamli transformatsiyaning ustuvor yo'nalishlari aniqlangan.
- **Kalit so'zlar:** raqamli iqtisodiyot, mintaqaviy rivojlanish, elektron hukumat, elektron savdo, innovatsiya, investitsiya, barqarorlik, raqamli infratuzilma, mehnat bozori, kadrlar salohiyati.
- **Аннотация:** В статье рассматриваются вопросы устойчивого развития цифровой экономики в регионе. В частности, анализируется влияние внедрения цифровых технологий на региональную экономику, значение электронного правительства, электронной торговли и цифровой финансовой системы. Кроме того, научно обоснованы перспективы совершенствования цифровой инфраструктуры, кадрового потенциала и инвестиционного климата. В исследовании использованы статистические и сравнительные методы анализа, определены приоритетные направления цифровой трансформации в обеспечении региональной экономической устойчивости.
- **Ключевые слова:** цифровая экономика, региональное развитие, электронное правительство, электронная торговля, инновации, инвестиции, устойчивость, цифровая инфраструктура, рынок труда, кадровый потенциал.
- **Annotation:** The article discusses the issues of sustainable development of the digital economy in the region. In particular, it analyzes the impact of the introduction of digital technologies on the regional economy, the significance of e-government, e-commerce, and the digital financial system. Furthermore, the prospects for improving digital infrastructure, human capital, and the investment environment are scientifically substantiated. The research employs statistical and comparative analysis methods and identifies priority areas of digital transformation in ensuring regional economic sustainability.
- **Keywords:** digital economy, regional development, e-government, e-commerce, innovation, investment, sustainability, digital infrastructure, labor market, human capital.

KIRISH

Globalashuv jarayonlari va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi hozirgi davrda butun dunyo iqtisodiy taraqqiyotining asosiy yo'nalishini belgilab bermoqda. Bugungi kunda raqamli iqtisodiyot mamlakatlarning barqaror o'sishi va xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim drayver sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, hududiy iqtisodiyotlarda raqamli transformatsiya jarayonlari nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, balki ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash omili sifatida namoyon bo'lmoqda [1].

Raqamli iqtisodiyot tushunchasi keng ma'noda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida shakllanadigan yangi iqtisodiy modelni anglatadi. Ushbu model elektron hukumat, elektron savdo, raqamli moliya, "aqlli shahar" konsepsiyasi, raqamli xizmatlar kabi sohalarni qamrab olib, iqtisodiy tizimda shaffoflikni oshirish, davlat boshqaruvi samaradorligini kuchaytirish va aholining turmush sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda ham raqamli iqtisodiyotga o'tish bo'yicha muhim qadamlar tashlandi. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi asosida davlat xizmatlarini elektron shaklga o'tkazish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish, axborot xavfsizligini ta'minlash va hududlarda raqamli tengsizlikni kamaytirish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayon, bir tomondan, hududlarda investitsion muhitni yaxshilash va yangi ish o'rinlari yaratishga, ikkinchi tomondan esa, aholining raqamli savodxonligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Shu bois, mazkur maqolada mintaqada raqamli iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishning asosiy omillari va istiqbollari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida raqamli xizmatlar tizimining kengayishi, investitsiya muhiti, kadrlar salohiyati va infratuzilmaning rivojlanishi masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Raqamli iqtisodiyot nazariyasi va amaliyoti bugungi kunda iqtisodiyot fanining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida shakllanib bormoqda. Ushbu sohada ilk ilmiy qarashlar 1990-yillarda paydo bo'lgan bo'lib, J. Tapscottning "The Digital Economy" nomli asari ushbu yo'nalishning nazariy poydevorini yaratdi [2]. Muallif o'z asarida raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etilishi natijasida iqtisodiy munosabatlarning yangi bosqichga ko'tarilishini, korxonalar faoliyatining shaffoflashuvini va yangi bozor segmentlarining shakllanishini alohida

ta'kidlaydi.

Shuningdek, M. Castells tomonidan ilgari surilgan "Network Society" konsepsiyasi ham raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy va iqtisodiy hayotga ta'sirini yoritishda muhim ilmiy manba hisoblanadi [3]. Uning fikricha, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng qo'llanilishi butun jamiyatni tarmoq asosida qayta tashkil etadi va bu esa hududlararo rivojlanish tafovutlarini sezilarli darajada o'zgartiradi.

Xorijiy manbalar orasida A. V. Babkinning ishlari ham e'tiborga loyiqdir. Olim raqamli iqtisodiyotni milliy iqtisodiyotning yangi paradigmasi sifatida talqin etib, uning iqtisodiy o'sish sur'atlariga ta'sirini chuqur statistik tahlil qilgan [6]. Shuningdek, Yevropa Ittifoqi mutaxassisleri tomonidan ishlab chiqilgan "Digital Single Market" konsepsiyasi raqamli iqtisodiyotning hududiy rivojlanishga qo'shayotgan hissasini amaliy misollar orqali yoritadi [7].

BMT, OECD va Jahon banki tomonidan e'lon qilingan xalqaro hisobotlarda esa raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun uchta asosiy yo'nalishga alohida urg'u beriladi: birinchidan, keng polosali internet infratuzilmasini rivojlantirish; ikkinchidan, raqamli savodxonlik darajasini oshirish; uchinchidan esa, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish [8].

O'zbekistonda ham raqamli iqtisodiyot bo'yicha ilmiy izlanishlar kengayib bormoqda. Akademik S. S. G'ulomov "raqamli iqtisodiyot – bu faqat texnologik yangilanish emas, balki butun iqtisodiy tizimning tubdan o'zgarishi" ekanini ta'kidlab, uning ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar bilan uzviy bog'liqligini asoslab bergan [4]. Olimning fikricha, raqamli iqtisodiyot nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki hududlarda aholi turmush sifatini yaxshilash, davlat xizmatlarini qulaylashtirish va yangi ish o'rinlarini yaratishga ham xizmat qiladi.

Professor T. Shodiyev o'z tadqiqotlarida raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy jarayonlarga ta'sirini ekonometriya usullari yordamida o'rganib, hududiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda axborot texnologiyalarining rolini tahlil qilgan [9]. Unga ko'ra, raqamli texnologiyalarni joriy etish natijasida mintaqaviy yalpi mahsulot hajmi barqaror o'sadi, ishlab chiqarish xarajatlari kamayadi va innovatsion muhit shakllanadi.

Shuningdek, iqtisodchi olim Sh. Ergasheva yer va suv resurslaridan foydalanishda raqamli yechimlarni qo'llash orqali samaradorlikni oshirish imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslab bergan [10]. Uning tadqiqotlari raqamli texnologiyalar yordamida tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ekologik barqarorlikni ta'minlash mumkinligini ko'rsatadi.

Yana bir qator mahalliy olimlar, jumladan, B. Raxmonqulova va O. Xatamov raqamli iqtisodiyot sharoitida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va raqamli texnikalardan foydalanish masalalarini tadqiq etganlar [11]. Ularning

tadqiqotlari hududiy iqtisodiyotlarda ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va diversifikatsiyalash jarayonida raqamli texnologiyalar hal qiluvchi omil ekanini ko'rsatadi.

Professor B. Xodiev esa raqamli iqtisodiyotning noaniq sharoitlarda prognozlash imkoniyatlarini o'rgangan. Uning fikricha, raqamli yechimlar yordamida iqtisodiy jarayonlarning ehtimoliy natijalarini tezkor va aniq bashorat qilish mumkin, bu esa hududiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi [12].

Fermer xo'jaliklari faoliyatini raqamlashtirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda esa B. Berkinovning ishlari e'tiborga molikdir. U raqamli yechimlar yordamida qishloq xo'jaligi korxonalarining rentabelligini oshirish, moliyaviy ahvolini yaxshilash va mahsulotlarni eksportga chiqarish imkoniyatlarini tahlil qilgan [13].

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari orqali ham raqamli iqtisodiyotning huquqiy asoslari mustahkamlanmoqda. Xususan, 2025-yil 14-fevraldagi PF-22-son Farmonida tomorqa yer egalari va dehqon xo'jaliklari faoliyatida zamonaviy raqamli tizimlarni joriy etish va moliyaviy qo'llab-quvvatlash bo'yicha qo'shimcha choralar belgilangan [14]. Ushbu hujjat raqamli iqtisodiyotni hududlarda barqaror rivojlantirishda muhim normativ-huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Xalqaro tajribalar ham shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi hududiy infratuzilma, kadrlar salohiyati, investitsion muhit va davlat boshqaruvi tizimlarining o'zaro muvofiqligiga bevositab bog'liqdir. Masalan, Janubiy Koreya va Estoniya tajribasi shuni ko'rsatadiki, davlatning faol ishtiroki, keng ko'lamli investitsiyalar va aholining yuqori darajadagi raqamli savodxonligi raqamli iqtisodiyotni muvaffaqiyatli rivojlantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi [15].

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyotning nazariy asoslari va amaliy tajribasi ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan bo'lib, ularning umumiy xulosasi raqamli iqtisodiyot mintaqaviy barqaror rivojlanishning muhim drayveri ekanini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, o'zbek olimlari tomonidan olib borilayotgan tadqiqotlar raqamli iqtisodiyotning milliy va hududiy sharoitlarda qanday amalga oshirilishini chuqur tahlil qilishga xizmat qilmoqda. Bu esa mintaqaviy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda mustahkam ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi [16].

■ TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada tizimli, qiyosiy, statistik va omilli tahlil usullari hamda ekspert baholash yondashuvlaridan foydalanilib,

raqamli iqtisodiyotning mintaqaviy barqaror rivojlanishga ta'siri o'rganildi.

■ TAHLIL VA NATIJALAR

Mintaqalarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bugungi kunda eng dolzarb vazifalardan biri sifatida ko'rilmogda. Chunki raqamli transformatsiya nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilash, balki ijtimoiy hayot sifatini oshirishda ham hal qiluvchi rol o'ynaydi. Har bir hududda internet tarmog'ining qamrovi, elektron xizmatlarning sifati, axborot xavfsizligi va raqamli infratuzilmaning rivojlanishi turlicha darajada shakllangan. Shu sababli, mintaqaviy rivojlanish strategiyalarida bu jarayonlar chuqur tahlil qilinishi zarur.

Hozirgi kunda respublikaning aksariyat hududlarida internet tarmog'i qamrovi kengayib borayotgan bo'lsa-da, tezlik va barqarorlik masalasida muammolar mavjud. Masalan, yirik shaharlarda elektron hukumat xizmatlari keng qo'llanilayotgan bo'lsa, chekka qishloq va tumanlarda hali ham ayrim xizmatlar an'anaviy uslubda amalga oshirilmoqda. Bu esa hududlar o'rtasidagi raqamli tengsizlikni yuzaga keltirmoqda. Shu nuqtai nazardan qaralganda, hududlarda internet tarmog'i infratuzilmasini rivojlantirish va barcha aholiga bir xil sharoit yaratish barqaror iqtisodiy rivojlanishning muhim shartlaridan biridir.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanish darajasini ko'rsatib beruvchi yana bir muhim omil – elektron hukumat tizimidir. Mintaqalarda davlat xizmatlarining onlayn shaklda taqdim etilishi aholining vaqtini tejash, ortiqcha hujjatlashtirishni kamaytirish va byurokratik to'siqlarni bartaraf etishda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Hozirda ko'plab davlat xizmatlari elektron shaklga o'tkazilgan bo'lsa-da, ularni yanada qulaylashtirish, yagona tizimda birlashtirish va xizmat sifatini oshirish zarurati mavjud.

Hududlarda iqtisodiy faoliyatni tahlil qilganda, elektron savdoning ulushi asta-sekin ortib borayotganini kuzatish mumkin. Ayniqsa, yoshlar o'rtasida onlayn xarid qilish, internet do'konlar ochish va turli elektron to'lov tizimlaridan foydalanish an'anaga aylanib bormoqda. Bu esa hududlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, shuningdek, yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bilan birga, hududlarda raqamli infratuzilmaning rivojlanishi ishlab chiqarish jarayonlariga ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Ayrim sanoat korxonalari ishlab chiqarishni avtomatlashtirish, logistika tizimini raqamlashtirish va zamonaviy dasturiy mahsulotlardan foydalanishni

boshlagan. Bu esa ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va resurslardan oqilona foydalanishga yordam bermoqda. Ammo hali ham ko'plab kichik korxonalarda raqamli texnologiyalar joriy etilishi sust darajada bo'lib, bu borada qo'shimcha investitsiyalar va amaliy qo'llab-quvvatlash zarur.

Umuman olganda, hududiy raqamli iqtisodiyotning hozirgi holatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, bu jarayon sekin-asta rivojlanib bormoqda. Kuchli tomonlari sifatida internet qamrovining kengayishi, elektron hukumat xizmatlarining rivojlanishi va elektron savdo bozorining shakllanib borishi qayd etiladi. Zaif tomonlari esa – internet tezligining yetarli emasligi, ayrim hududlarda infratuzilmaning rivojlanmaganligi va kadrlar salohiyatining pastligi bilan bog'liqdir. Shu bois, hududiy strategiyalarni ishlab chiqishda aynan shu jihatlarga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning eng muhim sharti bu – barqaror va keng qamrovli infratuzilmani shakllantirishdir. Infratuzilma deganda, birinchi navbatda, internet tarmoqlari, mobil aloqa tizimlari, elektron to'lov platformalari, davlat xizmatlari portallari va raqamli axborot bazalari nazarda tutiladi. Mazkur infratuzilma qanchalik rivojlangan bo'lsa, mintaqaviy iqtisodiy o'sish shunchalik tez va barqaror bo'ladi. Bugungi kunda mintaqalarda internet xizmatlarining kengayishi, mobil aloqa tizimlarining takomillashuvi iqtisodiy jarayonlarning tezlashuviga sabab bo'lmoqda. Elektron to'lov tizimlarining ommalashuvi esa nafaqat yirik shaharlar, balki kichik tuman va qishloqlarda ham iqtisodiy faollikni kuchaytirmoqda. Aholi mobil ilovalar orqali kommunal to'lovlarni amalga oshirish, bank xizmatlaridan foydalanish

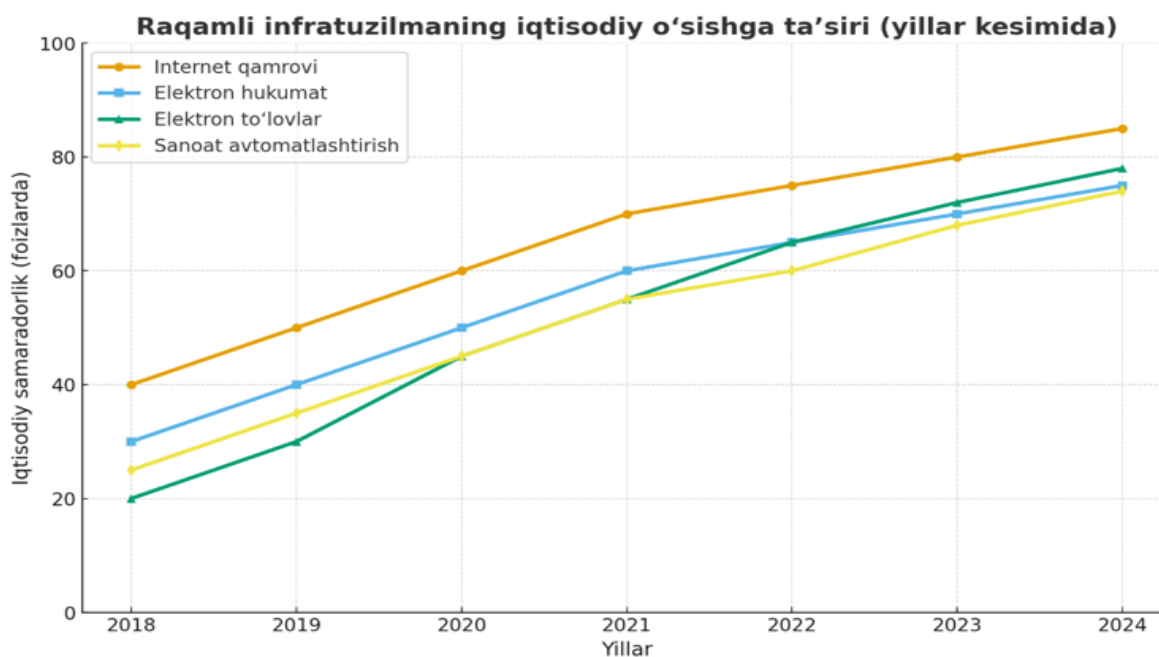
va onlayn xaridlarni to'lash imkoniga ega bo'lmoqda. Bu jarayon mintaqaviy iqtisodiy barqarorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Shuningdek, elektron hukumat tizimining rivojlanishi infratuzilmaning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. Bugungi kunda hududlarda ko'plab davlat xizmatlari onlayn shaklga o'tkazilgan bo'lib, fuqarolar endi ko'p vaqtini idoralarda navbat kutishga emas, balki internet orqali xizmatlardan foydalanishga yo'naltirmoqda. Bu esa nafaqat aholiga qulaylik tug'diradi, balki davlat boshqaruvi tizimida shaffoflikni oshiradi va korrupsiya xavfini kamaytiradi.

Raqamli infratuzilmaning iqtisodiy o'sishga ta'sirini sanoat korxonalari misolida ham ko'rish mumkin. Masalan, ayrim ishlab chiqarish korxonalari ishlab chiqarish jarayonini avtomatlashtirish, dasturiy boshqaruv tizimlarini joriy etish orqali mahsulot tannarxini kamaytirib, yuqori sifatli mahsulot ishlab chiqarishni yo'lga qo'ygan. Bu jarayon nafaqat ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, balki yangi ish o'rinlari yaratish va eksport salohiyatini oshirishga ham xizmat qilmoqda.

Raqamli infratuzilma iqtisodiy o'sishga ko'plab yo'llar orqali ta'sir qiladi: birinchidan, ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi; ikkinchidan, xizmatlar sektorida qulaylik yaratadi; uchinchidan, davlat xizmatlarini samarali qiladi; to'rtinchidan, aholining raqamli imkoniyatlardan keng foydalanishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, hududlarda infratuzilmaning rivojlanish darajasi turlicha bo'lgani uchun iqtisodiy o'sish sur'atlarida ham tafovutlar kuzatiladi.

Mazkur jarayonni aniqroq tasavvur qilish uchun quyidagi chizma keltiriladi: (1-rasm).

1-rasm. Raqamli infratuzilmaning iqtisodiy o'sishga ta'siri

Xulosa sifatida aytish mumkinki, raqamli infratuzilma mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishning asosiy poydevoridir. U holda ishlab chiqarish samaradorligi ortadi, xizmatlar sohasi kengayadi, davlat boshqaruvi ochiqligi kuchayadi va jamiyatda yangi iqtisodiy munosabatlar shakllanadi. Shu sababli, mintaqalarda raqamli infratuzilmani rivojlantirishni tezlashtirish strategik vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida inson kapitali va kadrlar salohiyati alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki raqamli texnologiyalar qanchalik jadal rivojlanmasin, ularni amaliyotga tatbiq etuvchi, ulardan samarali foydalanadigan malakali mutaxassislar bo'lmasa, iqtisodiy o'sishga erishish mushkul bo'ladi. Shu bois mintaqalarda raqamli savodxonlikni oshirish, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega yosh kadrlarni tayyorlash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Bugungi kunda ko'plab ta'lim muassasalari axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo'yicha mutaxassislar tayyorlashni yo'lga qo'ygan. Oliy ta'lim tizimida "Axborot texnologiyalari", "Raqamli iqtisodiyot", "Sun'iy intellekt" kabi yangi yo'nalishlar joriy etilgan bo'lib, ular yoshlarning zamonaviy raqamli kasblarni egallashiga yordam bermoqda. Shu bilan birga, maktab va kasb-hunar ta'limida ham informatika va kompyuter savodxonligi fanlariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa kelgusida mintaqalarda raqamli

iqtisodiyot uchun zarur bo'lgan malakali kadrlar zaxirasini yaratadi.

Ammo amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, hududlarda kadrlar salohiyati bir xil darajada emas. Yirik shaharlar, markaziy universitetlar va texnoparklar joylashgan hududlarda malakali mutaxassislar yetarli bo'lsa-da, chekka mintaqalarda bunday kadrlar yetishmasligi kuzatilmoqda. Bu esa raqamli tengsizlikning yana bir ko'rinishi sifatida hududiy farqlarni kuchaytiradi. Shu sababli, chekka hududlarda ham IT markazlari, raqamli ta'lim kurslari va qisqa muddatli qayta tayyorlash dasturlarini tashkil etish zarur.

Raqamli savodxonlik nafaqat yoshlar, balki o'rta va katta yoshdagi aholiga ham zarurdir. Chunki elektron hukumat xizmatlaridan, internet to'lovlaridan va onlayn xizmatlardan foydalanishda keng aholining ishtiroki muhim. Agar fuqarolar raqamli imkoniyatlardan foydalana olmasa, infratuzilma qanchalik rivojlangan bo'lmasin, uning iqtisodiy samarasi to'liq namoyon bo'lmaydi. Shu sababdan, aholining barcha qatlamlari uchun turli ko'rinishdagi o'quv dasturlarini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish masalasi kun tartibida turibdi.

Kadrlar salohiyatining iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini quyidagi chizma orqali ko'rsatish mumkin:

2-rasm. Kadrlar salohiyati va raqamli savodxonlikning iqtisodiy samaraga ta'siri

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyotning muvaffaqiyati inson kapitaliga bevosita bog'liqdir. Mintaqalarda kadrlar salohiyatini oshirish, yoshlarni yangi kasblarga tayyorlash va aholining raqamli savodxonligini rivojlantirish barqaror iqtisodiy o'sishning muhim garovi bo'lib xizmat qiladi. Shu yo'nalishda amalga oshiriladigan islohotlar kelajakda raqamli iqtisodiyotni sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqadi.

Mintaqalarda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi tadbirkorlik va investitsiyalar uchun mutlaqo yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Ayniqsa, elektron savdo maydonlarining kengayishi, onlayn xizmatlar, startap ekotizimi va xorijiy sarmoyalar oqimi hududiy iqtisodiy o'sishda hal qiluvchi omilga aylanmoqda.

Bugungi kunda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari internet orqali mahsulot va xizmatlarni sotib, yangi bozorga chiqish imkoniga ega bo'lib, bu ularning raqobatbardoshligini oshiradi. Masalan, mahalliy fermer xo'jaligi o'z mahsulotini elektron platforma orqali to'g'ridan-to'g'ri xaridorga yetkazib bera oladi. Bu jarayon nafaqat tadbirkorlarning daromadini ko'paytiradi, balki hududlarda elektron savdo hajmini sezilarli oshiradi.

Startap ekotizimining shakllanishi ham muhim ahamiyatga ega. Yoshlar tomonidan yaratilayotgan mobil ilovalar, elektron xizmatlar va innovatsion texnologiyalar bozor iqtisodiyotining yangi segmentlarini ochib bermoqda. Davlat tomonidan taqdim etilayotgan soliq imtiyozlari, grant dasturlari va texnoparklar faoliyati startaplarning rivojlanishiga qulay muhit yaratmoqda.

Investitsiya muhiti esa raqamli iqtisodiyotning eng sezilarli drayverlaridan biri bo'lib, xorijiy va mahalliy sarmoyadorlar uchun qulay imkoniyatlar yaratadi. Onlayn to'lov tizimlari, elektron shartnoma va raqamli hisob-kitob mexanizmlarining mavjudligi investorlar uchun ishonchli maydonni shakllantirmoqda. Natijada mintaqaviy

iqtisodiyotga qo'shimcha kapital jalb qilinib, yangi innovatsion loyihalar amalga oshirilmoqda.

Raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va investitsiyalarning iqtisodiy ta'sirini quyidagi jadval orqali ifodalash mumkin: (1-jadval).

1-jadval

Raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va investitsiyalarning iqtisodiy ta'siri

YO'NALISHLAR	RAQAMLI O'ZGARISHLAR MISOLLARI	IQTISODIY TA'SIR KO'RSATKICHLARI (SHARTLI %)	KUTILAYOTGAN NATIJA
Elektron savdo	Onlayn platformalar, elektron to'lov tizimlari	Savdo hajmi +15–20%	Bozor kengayadi, tadbirkorlar daromadi ortadi
Startup ekotizimi	Innovatsion g'oyalar, texnoparklar	Yangi ish o'rinlari +10%	Innovatsion xizmatlar paydo bo'ladi
Investitsiyalar	Xorijiy sarmoya, soliq imtiyozlari	Investitsiya oqimi +12–18%	Yangi texnologiyalar joriy etiladi, eksport ortadi
Xizmatlar sektori	Onlayn xizmatlar, raqamli platformalar	Samaradorlik +8–10%	Fuqarolar uchun qulaylik, vaqt va xarajat tejaladi
Ishlab chiqarishni modernizatsiya	Avtomatlashtirilgan tizimlar, dasturiy yechimlar	Mahsulot tannarxi –5–7%	Mahsulot sifati oshadi, raqobatbardoshlik kuchayadi

Umuman olganda, raqamli iqtisodiyotning tadbirkorlik va investitsiyalar bilan uyg'unlashuvi hududiy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlaydi. Shu boisdan davlat tomonidan startaplarni qo'llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari va qulay investitsion muhit yaratish, shuningdek xususiy sektor faoliyatini rag'batlantirish istiqboldagi asosiy ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda.

Raqamli iqtisodiyot mintaqalarda barqaror rivojlanishni ta'minlashda strategik omil sifatida ko'rilmogda. Chunki raqamli texnologiyalar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki resurslardan oqilona foydalanish, hududiy tengsizlikni kamaytirish va ijtimoiy adolatni mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda hududiy rivojlanish konsepsiyalarida raqamli transformatsiyani jadallashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Hududlarda barqaror rivojlanish istiqbollari tahlil qilganda, birinchi navbatda raqamli infratuzilmani kengaytirish masalasi dolzarbdir. Tezkor va barqaror internet xizmatlari, zamonaviy mobil aloqa va elektron platformalarning

mavjudligi iqtisodiy faoliyatni teng taqsimlashga yordam beradi. Ayniqsa, chekka qishloq va tumanlarda infratuzilma rivojlanishi tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, xizmatlar sektorini kengaytirish va aholiga davlat xizmatlarini qulay ko'rsatish imkonini beradi.

Ikkinchi muhim yo'nalish – inson kapitalini rivojlantirishdir. Malakali kadrlar tayyorlash, raqamli savodxonlikni oshirish va yoshlarning startaplarini qo'llab-quvvatlash hududlarda iqtisodiy faollikni kuchaytiradi. Buning uchun ta'lim tizimida zamonaviy IT yo'nalishlarini kengaytirish, qayta tayyorlash kurslari va qisqa muddatli o'quv dasturlarini joriy etish zarur. Natijada, aholining barcha qatlamlari raqamli iqtisodiy imkoniyatlardan foydalanishga tayyor bo'ladi.

Uchinchi ustuvor yo'nalish – davlat boshqaruvini raqamlashtirishdir. Hududiy hokimiyat organlarining onlayn xizmatlari, raqamli monitoring tizimlari va ochiq ma'lumotlar bazalarining kengayishi fuqarolarga ko'rsatiladigan xizmat sifatini yaxshilaydi, shaffoflikni kuchaytiradi va korrupsiya xavfini kamaytiradi. Bu esa jamiyatda ishonchni oshiradi

hamda iqtisodiy faoliyatning barqaror bo'lishiga zamin yaratadi.

Raqamli iqtisodiyot ekologik barqarorlikni ta'minlashda ham katta ahamiyatga ega. Masalan, energiya tejovchi texnologiyalar, "aqlli shahar" tizimlari, onlayn ekologik monitoring va chiqindilarni boshqarish bo'yicha raqamli yechimlar hududlarda yashil iqtisodiyotga o'tish imkonini kengaytiradi. Shu tariqa, iqtisodiy rivojlanish ekologik muvozanatni saqlash bilan uyg'unlashadi.

Xalqaro tajriba ham raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishga qo'shgan hissasini yaqqol ko'rsatmoqda. Jumladan, BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlarida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish, iqtisodiy o'sishni jadallashtirish va ekologik muammolarni hal qilishning muhim vositasi sifatida qayd etilgan [17].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, hududlarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning istiqbollari keng bo'lib, u nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish, balki ijtimoiy farovonlik va ekologik barqarorlikni ham ta'minlashga xizmat qiladi. Kelgusida amalga oshiriladigan islohotlarda raqamli texnologiyalarni kengaytirish, davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish va investitsion muhitni yaxshilash hududiy barqaror rivojlanishning eng muhim garovi bo'lib qoladi.

Raqamli iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish mintaqalarning kelajakdagi iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyoti uchun muhim omil hisoblanadi. Raqamli infratuzilmaning kengayishi, davlat xizmatlarining elektron shaklga o'tishi, tadbirkorlik va investitsiyalarning raqamli yechimlar asosida rivojlanishi hududlarda iqtisodiy samaradorlikni oshirish bilan bir qatorda aholiga ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini ham yaxshilaydi. Shuningdek, kadrlar salohiyati va aholining raqamli savodxonligi ortishi jamiyatning barcha qatlamlarini raqamli jarayonlarga faol jalb etadi.

Yuqorida tahlil etilgan omillar ta'sirini ilmiy jihatdan o'rganish shuni ko'rsatadiki, mintaqalar o'rtasida raqamli rivojlanish sur'atlari bir xil emas. Bu esa ayrim hududlarda iqtisodiy imkoniyatlar kengayib borayotgan bo'lsa-da, boshqalarida sustkashlik kuzatilayotganidan dalolat beradi. Shu sababdan, kelgusida har bir hududning o'ziga xos sharoitlarini inobatga olgan holda, mintaqaviy raqamli transformatsiya strategiyalarini ishlab chiqish va amalga oshirish zarur bo'ladi. Taklif etiladiki, hududlarda yuqori tezlikdagi internet xizmatlarini kengaytirish orqali iqtisodiy jarayonlarni tezlashtirish, ta'lim tizimida IT sohasiga oid fanlar va amaliy kurslarni keng joriy etish orqali kadrlar salohiyatini mustahkamlash, startaplarni moliyaviy va tashkiliy jihatdan

qo'llab-quvvatlash orqali innovatsion muhitni rivojlantirish lozim. Shuningdek, davlat xizmatlarini to'liq raqamlashtirish orqali shaffoflik va samaradorlikni oshirish, ekologik barqarorlikni ta'minlash uchun esa "aqlli shahar" tizimlari va energiya tejovchi texnologiyalarni keng qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Umuman olganda, raqamli iqtisodiyotning izchil rivojlanishi mintaqalarda iqtisodiy barqarorlik, ijtimoiy tenglik va ekologik muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois raqamli transformatsiya kelajakdagi barqaror taraqqiyotning eng muhim strategik yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi lozim.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

1. Amirkulov Olimjon Adham o'g'li Nishon tuman hokimligi raqamli iqtisodiyotni joriy etish bo'yicha loyihalar menejeri // Амиркулов Олимжон Адхам угли Менеджер проектов по внедрению цифровой экономики в Нишанском районном хокимияте // Amirkulov Olimjon Adham ugli Project Manager for the Implementation of Digital Economy at Nishon District Administration

► benjonas70@gmail.com

■ 0009-0001-4563-1848

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. Karimov I.A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – Toshkent: O'zbekiston, 1997.
- [2]. Tapscott D. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. – New York: McGraw-Hill, 1995.
- [3]. Castells M. The Rise of the Network Society. – Oxford: Blackwell, 1996.
- [4]. G'ulomov S.S. Raqamli iqtisodiyot va uning milliy rivojlanishga ta'siri. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
- [5]. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
- [6]. Babkin A.V. Цифровая экономика и её влияние на экономический рост. – Санкт-Петербург: Питер, 2018.
- [7]. European Commission. Digital Single Market Strategy for Europe. – Brussels: EC, 2015.
- [8]. World Bank, OECD, United Nations. Digital Economy Reports. – Washington/New York, 2020.
- [9]. Shodiyev T. Raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy jarayonlarga ta'siri. – Toshkent: Fan, 2020.
- [10]. Ergasheva Sh.T. Yer va suv resurslaridan foydalanishda raqamli yechimlar. – Toshkent: Universitet, 2021.
- [11]. Raxmonqulova B., Xatamov O. Raqamli texnologiyalar va ishlab chiqarish samaradorligi. – Toshkent:

- Iqtisodiyot, 2020.
- [12]. Xodiev B. Noaniq sharoitlarda raqamli iqtisodiyotni prognozlash imkoniyatlari. – Toshkent: TDIU, 2019.
- [13]. Berkinov B. Qishloq xo'jaligi faoliyatida raqamli tizimlardan foydalanish samaradorligi. – Toshkent: Fan, 2021.
- [14]. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 14-fevraldagi "Tomorqa yer egalari va dehqon xo'jaliklari faoliyatida zamonaviy raqamli tizimni joriy etish va moliyaviy qo'llab-quvvatlashning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-22-son Farmoni.
- [15]. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi rasmiy ma'lumotlari. – Toshkent, 2023.
- [16]. Janubiy Koreya va Estoniya raqamli iqtisodiyot tajribasi bo'yicha xalqaro hisobotlar. – Seoul/Tallinn, 2020.
- [17]. United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. – New York: UN, 2015.

Mintaqa va
tarmoqlar
iqtisodiyoti

Экономика региона
и отрасли

Economy of the
region and industry